

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך מב, תשנ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

רם רזישיטין

תרומתו של אברהם ברוך ללימוד המדעים המדויקים

הד"ר אברהם ברוך (רוזנשטיין) ז"ל כתב ספרי מתמטיקה שדור שלם של תלמידים התחנך עליהם. בכתובת ספרים בלבד אין רבותא; ולא באנו להציב לו יד בשל כתיבה זו. הן רבים הם הכותבים ספרי לימוד. ייחודו של הד"ר ברוך הוא בחידושים שחידש כדי לעשות את המקצועות המדויקים עבריים לכל דבר, בדור, שרבים (ובכללם אחד-העם) לא האמינו שיש תקווה להוראת מקצועות אלו בעברית, וראו לפניהם "מורים ותלמידים מגמגמים בלשונם" אם לא ישתמשו בלשון אירופית להוראתם.

הד"ר ברוך העניק לנו שפע של מונחים עם התמנותו למורה בגימנסיה הרצלייה. לפני כשבעים וחמש שנים התחיל במלאכתו, וכדי לעשות אותה באמונה נזקק תחילה לספרותנו העתיקה. הוא הפך במשנת המידות לאברהם בר חייא, חיפש בכתבי אבן-עזרא ורלב"ג, אף מן החדשים ללא משך ידיו ונעזר גם בכתבי ישראל סלונимסקי. ומה שלא מצא בראשונים, חידש הוא עצמו.

בספרים הרבים שחיבר - בתורת החשבון, באלגברה, בגאומטריה, בטריגונומטריה, בפיסיקה ואפילו בתורת האטום - השקיע מחשבה ומאמצים להשתמש במונחים עבריים.

מובאים בזה חידושים אחדים שחידש - חידושים שנשתגרו כל-כך בפינו, שפג מהם כליל טעם החידוש, ודווקא משום כך ראוי להזכירם כאן, כדי שנצרף גם את האיש הזה לחבורה של מחדשי הלשון, שאנו נושאים שמם על שפתנו בהכרת תודה.

והנה קצת מחידושי: שבר עשרוני, שבר מחזורי, מונה, מכנה, חזקה, מקדם, מעריך, מספר ראשוני, זווית קהה, זוויות צמודות, אנך, ניצב, יתד, זלתון, מצולע, משיק, טור. אלה הם קצת מחידושי, שאנו ניזונים מהם עד היום.

זאת ועוד: בתוך שאר עיסוקיו שימש גם מְטאורולוג, ראשון בישראל. את עבודתו זו החל בתקופת המנדט, ובשל עבודתו זו הוענק לו התואר: חבר-כבוד של האימפריה הבריטית (M.B.A.). חידושי העבריים מאותו תחום אף הם מקוימים עד היום, כגון: **לחות יחסית, לחץ ברומטרי, נקודת היטל**.

הד"ר אברהם ברוך הוא אחת הדוגמאות לכוח רצונו של עִמְנו לחדש את לשונו. לשוננו, שעיקר עונייה התבטא בתחום המדעים, מצאה לה אדם שמילא בה הרבה ממחסורה. שקוד היה על מלאכה זו עד לשכחת אכילה ושינה. זה פועלו של אברהם ברוך, ויהי שמו ברוך.

סְבֻלַּת

בלי ניקוד: סבולת

- א. היכולת של הסביבה או של אורגניזם לעמוד בהשפעת גורם כלשהו, כגון שינויים אקולוגיים, או כגון סם או סוכר, בלי שתחול בהם הפרעה
- ב. כושר העמידה במעמס
- ג. הסטייה המותרת במידות של חלקי מכונה

באנגלית: tolerance

המלה סְבֻלַּת, משקלה כֶּשֶׁל המלה יְכָלַת.

יש במקורותינו גם המלה סְבֻלַּת, אבל עניינה שונה בתכלית. פירושה: סעודה משותפת. סופרים אחרונים השתמשו בה במשמעות פיקניק שבלשון דורנו.

הבחן אפוא בין הסבולת האמורה בעלון זה לבין הסיבולת, שאינה לְעִנִּיץ כאן.

(מתוך: למד לשונך קנא)